

دستورالعمل اجرایی

دبیرخانه موضوع بند «د» ماده ۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه کشور

در اجرای بند «د» ماده ۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه کشور، دستورالعمل اجرایی این بند برای متقاضیان استفاده از تسهیلات حمایتی این بند در سال ۱۳۸۶ به شرح ذیل می‌باشد:

تعاریف:

کارفرما (دستگاه سفارش دهنده): وزارتخانه، دستگاه اجرایی دولتی یا غیردولتی است که تحقیق به سفارش او انجام می‌گیرد، مدیریت و نظارت بر اجرای پروژه را برعهده دارد، بهره‌بردار اصلی از نتایج پروژه است و در اجرای پروژه مشارکت مالی می‌نماید.

خودکارفرما: دستگاهی است که به مؤسسه پژوهشی تابعه یا وابسته به خود سفارش کار پژوهشی و یا خدمات مشاوره بدهد. مؤسسه پژوهشی در صورتی وابسته به دستگاه محسوب می‌شود که دارای وابستگی تشکیلاتی با آن دستگاه باشد به این معنی که تشکیلات دستگاه کارفرما و مؤسسه پژوهشی در چارچوب تشکیلات سازمانی یک وزارتخانه یا دستگاه اجرایی تعریف شده باشد.

مؤسسه پژوهشی (سفارش گیرنده): به دانشگاه، مؤسسه، واحد پژوهشی دولتی یا غیردولتی که دارای مجوز پژوهشی از یکی از مراجع ذیربط باشند، اطلاق می‌شود که انجام پروژه به آن سفارش داده می‌شود.

پژوهش کاربردی: کاوش اصیل به منظور کسب دانش علمی و فنی جدید با کاربرد عملی خاص.

پژوهش توسعه‌ای: کار نظام‌مندی که با استفاده از دانش حاصل از تحقیقات یا تجربه عملی در جهت تولید مواد، فرآورده‌ها یا تمهیدات جدید، ابداع یا استقرار فرآیندها، نظام‌ها یا خدمات جدید با رویکرد بازار انجام می‌شود.

مجری: فرد محقق است که پروژه پژوهشی توسط وی و همکارانش انجام می‌شود و عضو هیات علمی دانشگاه یا واحد پژوهشی سفارش گیرنده بوده و یا دارای قرارداد پژوهشی حداقل به مدت ۳ سال از زمان شروع اجرای پروژه با واحد پژوهشی سفارش گیرنده باشد.

دبیرخانه: محل تشکیل و تکمیل پرونده، داوری، تصویب و تأمین مالی پروژه‌ها مطابق ضوابط و دستورالعمل اجرایی بند د ماده ۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه کشور می‌باشد که مستقر در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.

بند: بند «د» ماده ۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه کشور.

۱- مشخصات:

الف - ویژگی‌های پروژه‌های پیشنهادی: پروژه‌های پیشنهادی که دارای حداقل شرایط زیر هستند می‌توانند از تسهیلات موضوع این بند استفاده نمایند:

۱- پروژه پژوهشی، غیر بنیادی و غیر تکراری باشد.

تبصره ۱: طرح‌ها و پروژه‌هایی که مسأله محور نبوده و اساساً مشکلی را حل نمی‌کنند، همانند طرح‌هایی که دارای عناوینی نظیر بررسی، امکان‌سنجی، مطالعه و معادل این واژه‌ها باشند یا پروژه‌هایی که هدف آنها صرفاً شناسایی موضوع خاصی بوده، یا فقط مطالعه تطبیقی باشند یعنی قید حل مسأله مطرح نباشد و یا حل مسأله در آن موکول به انجام طرح دیگری شده باشد، از محل تسهیلات موضوع این بند حمایت نمی‌شوند.

- تبصره ۲:** لازم است پژوهشی بودن و تکراری نبودن پروژه توسط کارفرما و موسسه پژوهشی تأیید و تعهد شده باشد. در عین حال تشخیص کلیه ویژگی‌های پروژه پیشنهادی از جمله پژوهشی بودن و تکراری نبودن پروژه بر عهده دبیرخانه است.
- ۲- پروژه تقاضا محور باشد یعنی کارفرمایی آن را سفارش داده باشد.
 - ۳- امکان حمایت از طرح‌های انتقال یا بومی‌سازی فناوری (پژوهش توسعه‌ای) از محل تسهیلات موضوع این بند وجود دارد.
 - ۴- مدت زمان اجرای پروژه حداکثر ۲۴ ماه باشد.
 - ۵- تنها تجهیزاتی که هزینه آنها جزء هزینه‌های مستقیم پروژه است، یعنی اقلامی که در ساخت نمونه محصول بکار می‌روند، از محل تسهیلات موضوع این بند قابل پرداخت است.
 - ۶- تجهیزات سرمایه‌ای (اقلام غیر مصرفی) جزء هزینه‌های مستقیم پروژه محسوب نشده و از محل تسهیلات موضوع این بند حمایت نمی‌شوند. هزینه تأمین تجهیزات آزمایشگاهی، ماشین‌های اداری، وسایل ارتباطی، کمک به برگزاری سمینارها، همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی، هزینه سفرهای خارجی، احداث، خرید و یا اجاره ساختمان، خرید خودرو و نظایر آن از محل تسهیلات موضوع این بند پرداخت نمی‌شود. بنابراین سقف مجاز هزینه‌های بالاسری برای مؤسسه پژوهشی با توافق موسسه پژوهشی و مجری و پس از تأیید در مرحله داوری حداکثر ۲۰٪ می‌باشد.

ب- ویژگی‌های مؤسسه پژوهشی:

- ۱- مؤسسه پژوهشی دارای مجوز پژوهشی از مراجع قانونی ذیربط باشد. منظور از مراجع قانونی ذیربط در وهله نخست شوراهای گسترش آموزش عالی وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در موارد خاص دیگر مراجع قانونی است که به موجب قانون اختیار تأسیس مؤسسه پژوهشی را داشته‌اند.
 - ۲- در هر پروژه یک نفر بعنوان مجری انتخاب شود که ضروری است از اعضای هیأت علمی مؤسسه پژوهشی باشد و بقیه بعنوان همکار در اجرای پروژه مشارکت داشته باشند و همکاران پژوهشی پروژه نیز از موسسات پژوهشی انتخاب شده باشند.
- تبصره ۱:** حداکثر یک نفر از پژوهشگران عضو در سازمان سفارش دهنده پروژه می‌تواند بعنوان ناظر در اجرای پروژه مشارکت داشته باشد.
- تبصره ۲:** در صورتیکه مؤسسه پژوهشی فاقد اعضای هیأت علمی یا مجری از اعضاء هیأت علمی غیر عضو در آن دستگاه باشد، مؤسسه پژوهشی با رعایت موارد ذیل می‌تواند از اعضای هیأت علمی سایر مؤسسات پژوهشی استفاده نماید:
۱. موافقت مؤسسه پژوهشی که مجری عضو آن است، کسب شده باشد؛
 ۲. مؤسسه پژوهشی متقاضی نسبت به انعقاد قرارداد پژوهشی به مدت ۳ سال با مجری مدعو اقدام نموده باشد.

- ۳- موضوع پروژه با زمینه تخصصی مؤسسه پژوهشی مرتبط باشد.
- ۴- در هر فراخوان از میان مجموع طرح‌های پیشنهادی که دارای یک مجری هستند، به هر مجری با توجه به امتیازات طرح‌ها فقط یک پروژه واگذار می‌شود.

ج- ویژگی‌های کارفرما:

- ۱- کارفرما دستگاهی غیر پژوهشی باشد.
- تبصره:** مؤسسات پژوهشی یا فناوری نمی‌توانند کارفرما باشند. (به جز آن بخش از وزارتخانه یا کارفرمایانی که با عنوان بخش تحقیقات در دستگاه‌های اجرایی، هماهنگی انجام پژوهش‌های مورد نیاز دستگاه را بر عهده دارند در زمینه اجرای پژوهش مسؤولیتی ندارند).
- ۲- کارفرما **حداقل** ۴۰٪ مشارکت نقدی پروژه را تعهد کرده باشد. میزان مشارکت دبیرخانه در تامین مالی پروژه‌ها **حداکثر** ۶۰٪ خواهد بود و درصد مشارکت دبیرخانه با توجه به امتیاز طرح و اولویت‌بندی صورت گرفته در دبیرخانه تعیین خواهد شد.
 - ۳- موضوع پروژه با مأموریت کارفرما مرتبط باشد.
 - ۴- در صورتیکه کارفرما غیردولتی باشد، مؤسسه پژوهشی باید دولتی و دارای ردیف بودجه مستقل باشد.

تبصره : در صورتیکه کارفرما غیردولتی باشد، ضروری است تمام سهم مشارکت خود را به عنوان پیش‌پرداخت در ابتدا و پس از انعقاد قرارداد به مؤسسه پژوهشی پرداخت نماید. سهم مشارکت دبیرخانه پس از آن مطابق با پیشرفت کار پرداخت خواهد شد.

۵- شرکتهای مستقر در پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری می‌توانند بعنوان کارفرما از تسهیلات موضوع این بند استفاده کنند، که در این صورت چنانچه مؤسسه پژوهشی غیردولتی باشد، سهم مشارکت دولت به پارک یا مرکز رشد و در صورت نداشتن ردیف اعتباری مستقل به سازمان مؤسس آن ابلاغ خواهد شد. همچنین در این صورت لازم است علاوه بر کارفرما و مؤسسه پژوهشی، پارک، مرکز رشد و یا سازمان مؤسس پارک یا مرکز رشد در انعقاد قرارداد مشارکت نماید.

د- پروژه‌های پیشنهادی که نمی‌توانند از تسهیلات موضوع بند د ماده ۴۵ استفاده نمایند عبارتند از:

- ۱- سهم مشارکت کارفرما کمتر از ۴۰٪ باشد؛
- ۲- سهم مشارکت کارفرما غیر نقدی باشد؛
- ۳- خودکارفرمایان؛
- ۴- مؤسسه پژوهشی و کارفرما هر دو غیردولتی باشند؛
- ۵- کارفرما مؤسسه پژوهشی باشد؛
- ۶- پایان‌نامه‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری؛
- ۷- طرح‌هایی که خروجی، نتیجه یا هدف آنها صرفاً چاپ مقاله یا آرایه یک سند علمی باشد؛
- ۸- پروژه‌هایی که با توجه به محدودیت منابع مالی و اعتبار سالانه بند د ماده ۴۵ در اولویت ارائه تسهیلات مالی قرار نمی‌گیرند؛
- ۹- مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری نمی‌توانند رأساً به عنوان مؤسسه پژوهشی عمل نمایند؛
- ۱۰- مدت زمان اجرای پروژه بیش از ۲۴ ماه باشد.

۲- مدارک مورد نیاز برای تشکیل پرونده با رعایت موارد فوق عبارتند از:

- فرم پیشنهاد پروژه استفاده از تسهیلات بند «د» ماده ۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه کشور در سه نسخه؛
- سوابق پژوهشی مجری و همکاران اصلی پژوهشگر؛
- گواهی عضویت مجری در مؤسسه پژوهشی؛
- فایل الکترونیکی فرم پیشنهاد پروژه و سوابق پژوهشی مجری و همکاران اصلی؛
- در صورتیکه کارفرما یا مؤسسه پژوهشی غیر دولتی باشد، ارسال موارد زیر ضروری است:
 - اساسنامه شرکت یا مؤسسه؛
 - آخرین تغییرات ثبت شده در روزنامه رسمی شرکت یا مؤسسه در خصوص اعضای هیات مدیره و بازرسین؛
 - گزارشی از عملکرد پژوهشی فعالیت‌های پنج ساله گذشته شرکت یا مؤسسه (برای مؤسسه پژوهشی).

توجه : ضروری است تمامی فرمها با مهر و امضای اصل بوده و از ارسال فرم‌های دست‌نویس و یا کپی اجتناب شود.

۳- فراخوان:

دبیرخانه بند د ماده ۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به منظور تقویت زمینه‌های ارتباط علم و صنعت، حمایت از پژوهش‌های سفارشی (تقاضامحور)، به کارگیری دستاوردهای پژوهشی و تسهیل و تسریع فرآیند بررسی و تصویب پروژه‌ها در این دبیرخانه و به علت محدودیت منابع مالی، پیشنهاد انجام پروژه یا طرح‌های پژوهشی کاربردی را حداکثر تا پایان تیرماه سال جاری جمع‌آوری نموده و سپس نسبت به داوری، انتخاب و تصویب طرح‌های واجد شرایط و اصلاح برای اجرا اقدام می‌نماید.

تبصره: دبیرخانه از پذیرش پیشنهاد پروژه یا طرح‌هایی که پس از این مهلت ارسال شود، معذور خواهد بود.

۴- تشکیل، بررسی اولیه و تکمیل پرونده:

- ۱- برای پیشنهاد پروژه‌های واصله پس از بررسی اولیه، تشکیل پرونده می‌شود. عناوین پروژه‌های پیشنهادی در فهرست اصلی پروژه‌های دبیرخانه وارد و بر روی پایگاه اطلاعاتی دبیرخانه اعلام می‌شود و سپس پیشنهادها به منظور انجام بررسی تکمیلی، انطباق شرایط و مدارک با ضوابط و دستورالعمل اجرایی و آمادگی ورود به مرحله داوری وارد مرحله تکمیل خواهند شد.
- ۲- در صورت وجود نقص در مدارک، طولانی شدن تکمیل یا عدم تکمیل مدارک، پیشنهاد پروژه عودت داده می‌شود.
- ۳- به منظور کاهش زمان و حجم مکاتبات اداری، توصیه می‌شود (حتی الامکان) مدارک و مستندات مجموعه پروژه‌های پیشنهادی، به صورت تجمیع شده، از طریق نماینده کارفرما یا مؤسسه پژوهشی به دبیرخانه ارسال شود.

۵- داوری

- ۱- پیشنهاد پروژه‌های واصله پس از تکمیل پرونده و بررسی‌های لازم در سیر مراحل داوری قرار می‌گیرد.
 - ۲- داوری پیشنهاد پروژه‌ها براساس نوع پروژه‌ها، توسط کمیته‌های داخلی و یا صاحب‌نظران خارج از مجموعه انجام خواهد شد.
 - ۳- با توجه به محدودیت اعتبارات، پروژه‌هایی که دارای بالاترین امتیاز در مرحله داوری باشند، در اولویت تصویب قرار می‌گیرند.
 - ۴- پیشنهاد پروژه‌هایی که از طرف کارفرما ارجاع شده باشد (مؤسسه پژوهشی از پیش تعیین شده نداشته باشند) به منظور انتخاب اصلح از میان مؤسسات پژوهشی کشور، با هدف ایجاد فرصت‌های برابر از طریق سایت دبیرخانه اطلاع رسانی می‌شود.
- تبصره:** پیشنهاد پروژه‌هایی که برای انتخاب مؤسسه پژوهشی اصلح اعلام شوند (مؤسسه پژوهشی از قبل تعیین شده نداشته باشند) در اولویت بررسی و حمایت قرار خواهند گرفت.
- ۵- پیشنهاد پروژه‌هایی که به هنگام درخواست استفاده از حمایت‌های موضوع این بند، مؤسسه پژوهشی مشخص داشته باشند، در طول مدت داوری بر روی پایگاه اطلاع‌رسانی دبیرخانه به نمایش گذاشته می‌شوند و چنانچه ظرف مدت ۲ هفته اعلام روی سایت، مؤسسه پژوهشی دیگری با حداقل ۲۰٪ کمتر از هزینه پیشنهاد شده برای اجرای پروژه خواستار انجام پروژه باشد، به شرطی که سایر صلاحیت‌های لازم را داشته باشد، انجام پروژه با توافق کارفرما به مؤسسه پژوهشی جدید واگذار می‌شود در غیر اینصورت معادل مبلغ کاهش یافته از هزینه پیشنهادی برای اجرای پروژه، از مبلغ حمایت کسر می‌شود.
 - ۶- صلاحیت مؤسسات پژوهشی برای انجام کار پژوهشی (از نظر تخصص و توان انجام کار) براساس آیین‌نامه بند هـ ماده ۲۹ قانون برگزاری مناقصات (۸۴۱۷۸/ت/۳۴۱۶۲ هـ مورخ ۱۳۸۵/۰۷/۱۶) خواهد بود.
- تبصره:** در شرایط حاضر و فقط برای تسهیلات موضوع این بند مرجع تشخیص صلاحیت، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌باشد.

۶- تصویب:

- ۱- تصویب پروژه‌ها، به کارفرما، مؤسسه پژوهشی و معاونت پژوهشی وزارتخانه یا سازمان ملی مرتبط با کارفرما اعلام خواهد شد.
- ۲- کارفرما و مؤسسه پژوهشی موظفند بعد از دریافت نامه اعلام تصویب پروژه از سوی دبیرخانه، فرم قرارداد چهارجانبه را در سه نسخه تأیید (با مهر و امضاء) و به دبیرخانه ارسال نمایند. (لازم است شرح خدمات قرارداد برابر با شرح خدمات فرم پیشنهاد پروژه باشد).

۷- نحوه پرداخت:

- ۱- کارفرما و دبیرخانه در پرداخت هزینه پروژه شراکت داشته و هماهنگ عمل می‌کنند. هرگونه پرداخت به مؤسسه پژوهشی چه از طرف کارفرما و چه از طرف دبیرخانه بر اساس مفاد قرارداد، به ویژه میزان پیشرفت کار پروژه و نیز به تناسب پرداخت کارفرما صورت می‌گیرد.

- ۲- پرداخت سهم دولت با نظارت دبیرخانه و حداکثر متناسب با میزان پرداخت سهم کارفرما و گزارش پیشرفت کار طبق زمانبندی و پس از ابلاغ اعتبار از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری صورت می‌گیرد. در صورتیکه کل سهم کارفرما در مرحله اول پروژه واریز شود مبلغ پرداختی به عنوان پیش پرداخت تلقی شده و مابقی هزینه پروژه متناسب با گزارش پیشرفت کار مورد تأیید کارفرما توسط دبیرخانه پرداخت خواهد شد.
- ۳- لازم است اعلام وصول اعتبار دریافتی از کارفرما همراه با تأیید آن توسط معاونت پژوهشی و مدیر امور مالی مؤسسه و با ذکر نام پروژه، نام کارفرما، و شماره چک یا شماره قرارداد صورت گیرد. (دبیرخانه از دریافت تأییدیه‌هایی که فاقد موارد فوق باشند معذور می‌باشد). همچنین ضروری است هر پرداخت از سهم مشارکت کارفرما به دبیرخانه اعلام شود.
- ۴- در صورت غیر دولتی بودن مؤسسه پژوهشی، اعتبار اجرای پروژه به کارفرما ابلاغ خواهد شد.
- ۵- مجری پروژه موظف است گزارش پیشرفت کار را مطابق زمان‌بندی مندرج در قرارداد در هر مرحله در چارچوب اعلام شده از سوی دبیرخانه، پس از تأیید کارفرما و گزارش نهایی را نیز در خاتمه پروژه در چارچوب اعلام شده از سوی دبیرخانه و پس از تأیید کارفرما به دبیرخانه ارائه دهد. لازم است گزارش نهایی در دو نسخه به صورت تایپ و صحافی شده در اختیار کارفرما و دبیرخانه قرار گیرد.
- ۶- تخصیص اعتبار زمانی به مرحله ابلاغ نهایی می‌رسد که کارفرما به تعهدات خود به طور کامل عمل نموده و پروژه نیز خاتمه یافته باشد و تأیید اتمام پروژه توسط کارفرما (دستگاه سفارش دهنده) همراه با گزارش نهایی انجام پروژه به دبیرخانه ارسال شده باشد. همچنین کارفرما موظف است پس از پایان طرح تحقیقاتی، گزارشی از عملیاتی کردن و بکارگیری نتایج حاصل شده را به دبیرخانه ارسال نماید.
- ۷- در صورت افزایش هزینه انجام پروژه بعد از تصویب آن در دبیرخانه، تعهد اضافه هزینه انجام پروژه بر عهده کارفرماست.
- ۸- مسؤلیت اصلی نظارت بر حسن اجرای پروژه بر عهده کارفرما بوده و هرگونه پرداخت به دستگاه پژوهشی منوط به تأیید کارفرما است.
- ۹- پرداخت هر گونه کسورات قانونی و تهیه لوازم و تجهیزات مورد نیاز جهت اجرای پروژه بر عهده مجری پروژه می‌باشد.

۷- خاتمه پروژه و تسویه:

- ۱- حداقل ۱۰٪ از سهم دولت به عنوان حسن انجام کار پس از پایان پروژه، ارائه گزارش به کارگیری نتایج حاصل از طرح (موضوع بند ۶ ماده ۶) و تسویه با مراجع مربوطه پرداخت خواهد شد.
- ۲- مالکیت مادی و معنوی پروژه با کارفرماست، مگر اینکه مؤسسه پژوهشی با کارفرما در انعقاد قرارداد به توافق رسیده باشد.
- ۳- بر اساس ضوابط اجرایی مربوط به این بند، نسخه‌ای از مستندات پروژه‌های مورد حمایت از محل تسهیلات موضوع این بند به منظور دسترسی همگان در اختیار مرجعی که سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تعیین می‌کند، قرار می‌گیرد.

۸- فسخ قرارداد:

- ۱- در صورت عدم پرداخت سهم مشارکت یا انصراف کارفرما دولت تعهدی نسبت به پرداخت مابقی هزینه‌های پروژه ندارد. ضمن آنکه کارفرما موظف به پرداخت حق‌الزحمه و خسارت به مجری، مؤسسه پژوهشی و نیز باز پرداخت سهم دولت می‌باشد. بدیهی است پذیرش پروژه‌های پژوهشی در آینده منوط به حسن سابقه کارفرما خواهد بود.
- ۲- مسؤلیت اصلی اجرای پروژه بر عهده مؤسسه پژوهشی می‌باشد، بنابراین چنانچه پروژه در دبیرخانه تصویب و ابلاغ اعتبار شده باشد و کارفرما نیز طبق تعهداتش عمل کرده باشد، مؤسسه پژوهشی در صورت انصراف از انجام پروژه و یا هرگونه کوتاهی در اجرای پروژه موظف به پرداخت خسارت خواهد بود.
- ۳- در صورت انصراف مجری، مؤسسه پژوهشی یا کارفرما در هر مرحله از اجرای پروژه، مراتب باید به صورت کتبی، با ذکر دلایل، جهت تأیید و اتخاذ تصمیمات مقتضی، به دبیرخانه اطلاع داده شود.

۴- در طول مراحل بررسی، داوری و اجرای پروژه هر زمان که مشخص شود، پروژه تکراری، غیر پژوهشی، غیر کاربردی و یا فاقد سایر شرایط حمایت از محل تسهیلات این بند است، روند بررسی و ارائه تسهیلات بلافاصله متوقف و تأمین خسارت ناشی از اجرای پروژه بر عهده کارفرما و مؤسسه پژوهشی است و کارفرما و مؤسسه پژوهشی متفقاً موظف به پرداخت خسارت به دولت می‌باشند.